

GEA, FLORA ET FAUNA

Notes florístiques de Menorca

Pere Fraga* & Xec Pallicer**

Rebut: 07.07.97
Acceptat: 28.01.98

Resum

En el present article, es recullen diverses dades florístiques de plantes de Menorca. Algunes d'elles senzillament són ampliacions de l'àrea de distribució fins ara coneguda. Però d'altres són novetats no sols per a la flora menorquina, sinó també per a les flors balear i ibèrica. Així, *Phagnalon graecum* Boiss. & Heldr. és novetat per a la flora ibèrica. *Lophochloa hispida* (Savi) Jonsell, *Rumex palustris* Sm., *Teline monspessulana* (L.) C. Koch. i *Tuberaria macrosepala* (Salzm. ex Boiss.) Willk. són novetats per a la flora balear, i són novetats per a la flora menorquina: *Amaranthus viridis* L., *Anacyclus clavatus* (Desf.) Pers., *Euphorbia falcata* L. subsp. *falcata*, *Poa trivialis* L. subsp. *trivialis*, *Polygonum bellardii* All., *Rumex obtusifolius* L., *Silene muscipula* L., *Spergularia heldreichii* Fouc., *Tamarix mascatensis* Bunge, *Trifolium pratense* L., *Trifolium repens* L. subsp. *repens*.

MOTS CLAU: Menorca, flora vascular, *Phagnalon*, *Teline*.

Abstract

Floristic notes from Menorca (Balearic Islands)

In this issue several floristic data concerning vascular plants from Menorca are collected. Some of them are enlargements of the distribution areas known until now, but other mean novelties to the Menorcan flora and even to

the floras of Balearic Islands and the Iberian Peninsula. So *Phagnalon graecum* Boiss & Heldr. is new to the Iberian flora. *Lophochloa hispida* (Savi) Jonsell, *Rumex palustris* Sm., *Teline monspessulana* (L.) C. Koch and *Tuberaria macrosepala* (Salzm. ex Boiss.) Willk. are novelties to the flora of Balearic Islands. And the following taxa are new for the Menorcan flora: *Amaranthus viridis* L., *Anacyclus clavatus* (Desf.) Pers., *Euphorbia falcata* L. subsp. *falcata*, *Poa trivialis* L. subsp. *trivialis*, *Polygonum bellardii* All., *Rumex obtusifolius* L., *Silene muscipula* L., *Spergularia heldreichii* Fouc., *Tamarix mascatensis* Bunge, *Trifolium pratense* L. y *Trifolium repens* L. subsp. *repens*.

KEYWORDS: Menorca, vascular flora, *Phagnalon*, *Teline*.

Resumen

Notas florísticas de Menorca

En el presente artículo, se recogen diversas notas florísticas sobre plantas de Menorca. Algunas de estas citas simplemente son ampliaciones del área hasta ahora conocida. Otras en cambio no sólo son novedad para la flora menorquina, sino también para las floras balear e ibérica. Así *Phagnalon graecum* Boiss. & Heldr. es novedad para la flora ibérica. *Lophochloa hispida* (Savi) Jonsell, *Rumex palustris* Sm., *Teline monspessulana* (L.) C. Koch y *Tuberaria macrosepala* (Salzm. ex Boiss.) Willk. son novedad para la flora balear, y son nuevas para la flora menorquina: *Amaranthus viridis* L., *Anacyclus clavatus* (Desf.) Pers., *Euphorbia falcata* L. subsp. *falcata*, *Poa trivialis*

L. subsp. *trivialis*, *Polygonum bellardii* All., *Rumex obtusifolius* L., *Silene muscipula* L., *Spergularia heldreichii* Fouc., *Tamarix mascatensis* Bunge, *Trifolium pratense* L. y *Trifolium repens* L. subsp. *repens*.

PALABRAS CLAVE: Menorca, flora vascular, *Phagnalon*, *Teline*.

Introducció

En el catàleg florístic que presentem a continuació es recullen noves cites per a la flora de Menorca. Algunes d'elles a la vegada ho són per a la flora de les Illes Balears i per a la flora Ibèrica, així mateix es donen a conèixer noves localitats d'altres tàxons poc coneguts i que venen a ampliar la seva àrea de distribució.

Una bona part de les plantes que són novetats per a la flora de Menorca provenen de la part central de l'illa i concretament de la banda de tramuntana. Aquesta regió és molt possiblement la menys coneguda del punt de vista botànic. Es així, en part, perquè està poc comunicada i perquè el seu relleu es més accidentat que el de la resta de l'illa. Aquesta orografia accidentada, juntament amb una considerable diversitat de substrats geològics, afavoreixen la presència d'hàbitats prou diferents per a les plantes, hàbitats que moltes vegades ocupen espais molt reduïts. A tot açò hi hem d'afegir que en aquesta regió es troben les grans marines de bruc: marina de Serra, marina de Ruma, marines de Santa Elisabet, sa Muntanya Mala, etc. Aquestes marines espesses i quasi impenetrables poden amagar dins elles alguns d'aquests hàbitats. Així hi trobam plantes com *Teline monspessulana* (L.) C. Koch., *Tuberaria macrosepala* (Salzm. ex Boiss.) Gallego i *Lophochloa*

hispida (Savi) Jonsell, totes elles noves per a Menorca. A aquestes troballes hi hem d'afegir altres plantes notables reportades en anteriors publicacions: *Pinus pinaster* Aiton, *Leucojum autumnale* L. (Fraga, 1996). *Cheilanthes acrostica* (Balbis) Tod., *Urtica atrovirens* Loisel subsp. *atrovirens* (Fraga et al., 1996), que també van suposar novetats per a la flora de Menorca.

La nomenclatura emprada segueix l'establerta per *Flora Europaea* (Tutin et al., 1964-1993) i *Flora Iberica* (Castroviejo et al., 1986-1997). Els testimonis de les plantes indicades es conserven a l'herbari particular de l'autor. Els tàxons dins cada apartat es troben disposats per ordre alfabètic.

Catàleg florístic

1. Novetats per a la flora ibèrica

Phagnalon graecum Boiss. & Heldr.

Son Planas, Ciutadella (EE791304). Vorerer de camí i tanques. Tàxon molt pròxim a *Phagnalon rupestre* (L.) DC., del qual es diferencia per les seves bràctees agudes, no obtuses, més estretes. Les plantes de Menorca, a més, destaquen per la seva llanositat abundant que els dona un aspecte argentat. En la mateixa zona es troben *Phagnalon saxatile* (L.) Cass. i el mateix *P. rupestre*, i no hem observat cap forma de transició entre ells.

2. Novetats per a la flora balear

Lophochloa hispida (Savi) Jonsell

S'Ermita (marina de son Morera), Ferreries (EE873266). Clarianes dins la marina de brucs, peus de roques. Sempre en llocs frescals.

*C/ Verge del Toro, 14. E-07750 Ferreries. Menorca.

**C/ Bisbe Sever, 34. E-07750 Ferreries. Menorca.

Rumex palustris Sm.

Sa Mina, Atalis, es Migjorn Gran (EE902183). Dins el torrent de sa Mina que drena una bona part del prat de son Bou.

Teline monspessulana (L.) C. Koch

Es puig Julià, Ciutadella (EE819333). La població que hem trobat creix dins alzinars amb bruc entre grans blocs de gresos silícis, la formen tant exemplars joves com vells.

Tuberaria macrosepala (Salzm. ex Boiss.) Willk.

S'Ermita (marina de Son Morera), Ferreries (EE871266). Una petita població a les sorres silícies que forma part de les comunitats d'*Isoetes*. Amb ella s'hi troba també *Tuberaria guttata* (L.) Fourr. Les plantes de Menorca tenen les flors de pètals contigus i aquests són tricolors, amb la zona exterior groga i la interior amb una banda negra i una altra de vermellosa.

3. Novetats per a la flora menorquina

Amaranthus viridis L.

Dues localitats per a aquesta planta fins ara no coneguda de Menorca, encara que segurament no hi deu ser rara.

Torre Nova, es Castell (FE109145). En una tanca en el pas de bestiar.

Barranc de Binisaid, Ferreries (EE827226). Tanques d'estivada.

Anacyclus clavatus (Desf.) Pers.

Es clot de s'Aigua, Ferreries (EE856269). Tanques cultivades en terreny silici argilós. Fins ara no era conegut de Menorca.

Euphorbia falcata L. subsp. *falcata*

Binicalsitx, Ferreries (EE842237). Tanques i voreres de camins.

Poa trivialis L. subsp. *trivialis*

Camí d'es Barranc, Ferreries (EE857269). Sèquies de les voreres del camí en terreny silici.

Polygonum bellardii All.

Barranc de Binisaid, Ferreries (EE827228). Tanques d'estivada dins el mateix barranc, prop del canyar. Nou per a Menorca, no creiem que sigui del tot rar en els camps conreats a l'estiu.

Rumex obtusifolius L.

Barranc de Binisaid, Ferreries (EE827226). Tanques en guaret relativament humides, creix amb altres plantes del mateix gènere molt més comunes: *R. pulcher* L. subsp. *woodsii* (De Not.) Arcangeli, *R. crispus* L. i *R. conglomeratus* Murray.

Salvia verbenaca L. subsp. *horminoides* (Pourret) Nyman

Es Calafat, Ferreries (EE841208). Tanques de guaret en terreny calcari.

Silene muscipula L.

Salairó, es Mercadal (EE886322). Tanques de guaret, damunt terreny silici.

Spergularia heldreichii Fouc.

Dues localitats per a aquesta planta fins ara no coneguda de Menorca:

Ets Alocs, Ferreries (EE854343). Dins el llit sec del torrent que desemboca a la platja.

Tirant, es Mercadal (EE945334). En depressions humides de l'arenal.

Tamarix mascatensis Bunge

Prat de Tirant, Es Mercadal (EE937325). Un petit grup en la zona més interior del prat.

Trifolium pratense L.

Dues localitats per a aquest trèvol fins ara no citat de Menorca. Possiblement es trobi a més indrets de característiques semblants a les de les localitats aquí aportades. El seu creixement estival, quan la resta de Menorca està seca, i també l'hàbit de conviure amb plantes semblants com *T. fragiferum* L. i en zones de vegetació espessa, el poden haver fet passar desapercebut.

Son Boter, Alaior (EE903197). Voreres del torrent, en terres sempre humides.

Barranc d'Algendar, en terres de Son Fonoll, Ciutadella (EE824239). Al mateix ambient que en la localitat anterior.

Trifolium repens L. subsp. *repens*

Per les mateixes raons que l'anterior, aquest tàxon podria haver passat desapercebut fins ara. Vulgarment conegut amb el nom de trèvol blanc.

Son Boter, Alaior (EE903197). Voreres del torrent, en terres sempre humides.

4. Ampliacions de l'àrea de distribució

Asplenium trichomanes L. subsp. *inexpectans* Lovis

Coves de l'amo en Marc, Algaiarens, Ciutadella (EE814337). Penyes calcàries ombrívoles. Les altres localitats conegudes fins ara es poden trobar a Rosselló *et al.* (1986).

Asplenium trichomanes L. subsp. *quadri-valens* D.E. Meyer emend. Lovis.

Ses coves Tancades, So n'Ermità, Ferreries (EE863335). Penyes calcàries dins alzinar amb bruc.

Chamaemelum mixtum (L.) All.

Tres noves localitats per a aquesta composta: la Marcona (Santa Margalida),

Ferreries (EE864285). Tanques de guaret en terreny silici arenós.

Salairó, Es Mercadal (EE886322). Tanques de guaret i mitjans d'ullastres en terreny silici.

Granada de Dalt, Es Mercadal (EE903253). Camins i voreres de tanques en terreny silici arenós.

Aquesta planta no és del tot rara a Menorca, mostra una clara preferència per les terres silícies arenoses i una mica fresques de les zones interiors de l'illa. Citada anteriorment de prop d'Alaior (Benedí *et al.*, 1984).

Corrigiola telephiiifolia Pourret

Una nova localitat per a aquesta planta de la qual tan sols se'n coneix una citació dels plans de Turmaden (Rodríguez, 1904). Aquesta nova localitat es troba a Binimoti, Ferreries (EE855292) dins tanques cultivades en terreny silici sorrenc.

És possible que *Corrigiola telephiiifolia* es trobi en altres ambients similars de l'illa, però molt correntment aquest tipus de terrenys sorrencs frescos es troben conreats i la planta és difícil de veure fins que no s'ha fet la sega.

Exaculum pusillum (Lamk.) Caruel

Pla de sa Vinyeta, Santa Elisabet, Ferreries (EE84337). Comunitats d'*Isoetes* sobre sòl sorrenc silici temporalment inundat a l'hivern. Citada anteriorment de sa Bassa Verda de sa Mesquida (Alomar *et al.*, 1988).

Filago vulgaris Lam.

Tres localitats per a aquest tàxon de distribució mal coneguda a l'illa:

Tirasech, Ferreries (EE872263). Tanques sembrades, al vessant meridional de s'Ermita.

Salairó, es Mercadal (EE884324). Voreres de tanques sembrades i mitjans d'ullastres.

Es Bech Vell, es Migjorn Gran (EE928236). Tanques de guaret.

Les tres poblacions es troben en terreny silici moderadament humit, especialment la darrera. Cal destacar que en aquesta darrera les plantes mostren una tendència a fer-se perennes, possiblement a causa de la frescor i humitat que es manté constant al llarg de l'any.

Fumana juniperina (Lag. ex Dunal) Pau

Son Gornés, Ferreries (EE849269). Clarianes dins la marina de brucs en terres sorrenques silícies. De la mateixa localitat fou assenyalada per Rodríguez (1904). Encara que també la cità de Santa Ponsa d'Alaior, allà només hem trobat *F. laevis* Cav., i de fet la naturalesa calcària d'aquelles terres fa dubtar de la presència de *F. juniperina* (Lag. ex Dunal) Pau en aquella zona.

Glaucium corniculatum (L.) J. H. Rudolph

Salairó, es Mercadal (EE886322), relativament abundant entre les plantes típiques de les tanques de guaret en terres silícies: *Lupinus micranthus* Guss., *Chrysanthemum coronarium* L., *Chrysanthemum segetum* L., *Filago* spp., *Papaver* spp., etc.

Hypericum balearicum L.

Torre Saura, Ciutadella (EE807260). Forats i esclatxes de penyes calcàries exposades al sud, molt a prop del camí Vell.

Coneguda amb anterioritat de Son Blanc Nou, Lluçassaldent i S'Alberg Vell (Rodríguez, 1904).

Isoetes histrix Bory

Dues noves localitats per a aquest pteridòfit fins ara conegut només de s'Enclusa (Ballesteros, 1989). Les dues localitats estan situades a la mateixa regió central de Menorca:

S'Ermita (Marina de Son Morera), Ferreries (EE872266).

Ses planes de So n'Arro, Ferreries (EE902264).

Les dues poblacions es troben en un ambient molt semblant formant part de les comunitats d'*Isoetes* que es formen en els llocs embassats i humits dins les marines de brucs. En les dues localitats l'*I. histrix* Bory es troba acompanyat per *I. durieui* Bory, molt més comú arreu de Menorca.

Malcolmia ramosissima (Desf.) Thell.

Pinedes de la Vall, Son Planas, Ciutadella (EE791314), damunt substrat sorrenc.

Polygonum lapathifolium L.

Torrent de sa Rovellada, Ferreries (EE865256). Dins el mateix llit del torrent. Citada anteriorment del prat de Son Bou (Alomar *et al.*, 1992).

Rumex acetosella L. subsp. *angiocarpus* (Murb.) Murb.

Noves localitats per a aquesta poligònica a Menorca pròpia de les terres silícies sorrenques i més o manco fresques:

Binimoti, Ferreries (EE857291)

Binidalfà, Ferreries (EE863221)

Es coll Roig, Ciutadella (EE822293)

Les tres poblacions es troben dins tanques de cultiu o de guaret. Citada anteriorment de Granada, Fonts Rodones, Santa Teresa i ses Pallisses (Rodríguez, 1904).

Serapias nurrica Corrias

Marina de Ruma, Ferreries (EE871301). Forma importants colònies en els llisers de gresos silícis que es troben a la part més alta de la marina.

Coneguda del torrent d'Algendar (Alomar *et al.*, 1992).

Tamarix canariensis Willd.

Prat de Tirant, Es Mercadal (EE937325). Dispers per bona part del prat, juntament amb *T. africana* Pourret i *T. gallica* L. entre d'altres.

Citat per primera vegada a l'illa a ses salines de Fornells (Gil *et al.*, 1996).

Triglochin bulbosa L. subsp. *barrieli* (Loisel) Rouy

Ses planes de So n'Arro, Ferreries (EE899265). Terres sorrenques silícies temporalment inundades, formant part de les comunitats d'*Isoetes*.

Citat anteriorment de ses salines de Fornells (Montserrat, 1953).

Triglochin bulbosa L. subsp. *laxiflorum* (Guss.) Rouy

Ses planes de So n'Arro, Ferreries (EE899265). Juntament amb l'anterior.

Citat anteriorment de Sant Antoni de Maó, Binisarmenyà i Morell de Maó (Rodríguez, 1904).

Els *Triglochin* no són del tot rars en les comunitats d'*Isoetes* de les terres de l'interior de Menorca.

Agraïments

Volem expressar els nostres agraïments a Josep A. Rosselló per l'ajuda en la classi-

ficació d'alguns dels tàxons. I molt especialment a Llorenç Sáez per la correcció del manuscrit.

Bibliografia

- ALOMAR, G.; GONZÁLEZ, J. M. & MASCARÓ, C. 1992. Notes florístiques de les Illes Balears (IV). *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 35: 67-71.
- ALOMAR, G.; RITA, J. & ROSSELLÓ, J. A., 1988. Notas florísticas de las Islas Baleares. *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 32: 141-144.
- BALLESTEROS, E. 1989. *Isoetes histrix* Bory a Mallorca i Menorca. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 57: 107.
- BENEDÍ, C. & MOLERO, J. 1984. *Anthemidae minoricensis nonnullae*. *Fontqueria*, 6:1-4.
- CASTROVIEJO, S. *et al.*, 1986-1993. *Flora Iberica*. Vol.1-4. CSIC. Madrid.
- FRAGA, P. 1996. Notes florístiques de les Illes Balears (IX). *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 39: 205-208.
- FRAGA, P.; SÁEZ, L. & ROSSELLÓ, J. A. 1997. *Fragmenta Chorologica Occidentalia*, 5908-5918. *Anales Jard. Bot. Madrid*, 55(1): 150-151.
- GIL, L.; TÉBAR, J. F. & BOI, M. 1996. Notes florístiques de les Illes Balears (VIII). *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 39: 117-128.
- MONTSERRAT, P. 1953. Aportación a la flora de Menorca. *Collect. Bot. (Barcelona)*, 3: 391-418.
- RODRÍGUEZ, J. J. 1904. *Flórua de Menorca*. Imp. Fabregues. Maó.
- ROSSELLÓ, J. A.; PERICÁS, J.; ALOMAR, G. & TORRES, N. 1986. Notas Pteridológicas. 6. Atlas pteridológico de las Islas Baleares. *Act. Bot. Malacitana*, 11: 294-302.
- TUTIN, T. G. *et al.* (Eds.), 1964-1993. *Flora Europaea*. Vol. 1 (2ª Ed.), 2-5. Cambridge University Press. Cambridge.